

Bokmeldinger

Kjell Nordstokke: De fattiges kirke. Basismenigheter og frigjøringssteologi i Latin-Amerika. Oslo: Kirkelig Kulturverksted, 1987.

Det er ikke så mange år siden Latin-Amerika ble sett på som det mørke kontinent i den romersk-katolske kirke. Kirken var dominert av et reaksjonært hierarki som knyttet seg til maktthaverne, og troen var så oppblandet med folke-religion og overtro at man ikke alltid visste om den skulle kalles kristendom eller hedenskap. Selv fremtredende katolikker talte om Latin-Amerika som et misjonskontinent.

Den fornyelse som i de siste tiår har preget kirkeliv og teologi i Latin-Amerika, har totalt forandret situasjonen. Ikke så å forstå at der ikke fremdeles er sterke konservative grupper innen kirken eller at blandingen av ortodoks kristendom og folketro ikke lenger eksisterer. Men kirkene i Latin-Amerika står kanskje mer enn noe annet som tegn på håp og fornyelse, og har vært med på å skape forventningen om en kirke som er annerledes enn den hierarkiske og konservative maktkirke, en kirke for folket, de fattiges kirke.

Det er nettopp «de fattiges kirke» og den latin-amerikanske frigjøringssteologien Kjell Nordstokke ønsker å presentere i denne boken. Poenget er ikke å være en kirke *for* de fattige. Heller ikke en kirke *med* de fattige, hevder forfatteren, – begge formuleringene uttrykker en

umyndiggjørelse. Det må være en kirke *av* de fattige, hvor de ikke er mål for evangelisering, men selv bærere av evangeliet.

Det er ingen tvil om at forfatteren har glimrende forutsetninger for å gi et levende og troverdig bilde av situasjonen. Flere års erfaring som misjonsprest i Brasil har gitt ham en nærkontakt med kontinentet. Senere engasjement i Kirkens u-landsinformasjon, og nå stipendium fra NAVF – med frigjøringssteologi som hovedtema – gjør at han antakelig kjenner sitt stoff bedre enn noen annen: i norsk sammenheng.

Nordstokkes bok dekker et viktig behov. Den er forholdsvis populær i formen, men er informativ og vel-fundert. Han identifiserer seg på mange måter med de latin-amerikanske teologer han skriver om, men er ikke uten kritiske spørsmål. Det viktigste er kanskje at han formidler hovedanliggendet i de forskjellige former for frigjøringssteologi: at den tar utgangspunkt i den konkrete latin-amerikanske erfaring og spør seg selv hva det vil si å være en kristen i en virkelighet som mer enn noe annet er preget av urett og nød. Med basis i denne *praksis* blir teologien kritisk og reflekterende.

Boken er disponert med en klar linje: en kortfattet fremstilling av den politiske utvikling siden 1960 følges av en skisse av den romersk-katolske kirkes utvikling. Det sier seg selv at hovedvekten legges på de siste tiårs utvikling, og man får dermed en viss bakgrunn for å forstå

de store spenningene innen kirken, slik den bl.a. er kommet til uttrykk på de store biskopkonferansene i Medellín (1968) og Puebla (1979), og i forholdet mellom Vatikanet og frigjøringssteologene. Så følger det som er bokens egentlige hovedtema: basismenighetene og frigjøringssteologien. Boken avsluttes med noen økumeniske refleksjoner: frigjøringssteologiens forhold til protestantene og hele den økumeniske bevegelse, og spørsmålet om dens relevans for norsk kristendom. Man er aldri i tvil om at forfatteren kjenner sitt stoff. Og han har formidlet det på en klar og overbevisende måte.

La meg likevel nevne noen kritiske spørsmål til overveielse ved en eventuell bearbeidelse av boken. Man føler seg av og til usikker på hvem Nordstokke skriver for. I sin forholdsvis populære form virker det som om boken retter seg mot et bredt publikum. Samtidig er fremstilling og innhold såpass krevende at svært mange uten teologisk skolering vil ha problemer. På den annen side bringer den ikke så mye nytt for dem som allerede har befatet seg en del med frigjøringssteologien, for der er nok av utenlandske fremstillinger som dekker behovet for den som har orientert seg videre allerede. Dermed blir «målgruppen» kanskje ikke så altfor stor. I og med at Nordstokke arbeider på en avhandling om frigjøringssteologien, ville det kanskje ha vært å foretrekke at han i denne boken satset på allmennheten. Et mer energisk arbeid på popularisering ville gjort boken atskillig mer anvendelig i et norsk miljø som så absolutt trenger stoff av denne typen. Popularisering betyr ikke nødvendigvis forenkling og forflating av problemstillingene, men er

et krevende teologisk arbeid som burde være i tråd med frigjøringssteologiens ønske om å være for folket.

En del detaljer kan konkretisere disse antydningene. Rent språklig er der en god del som burde ha vært strammet opp, f.eks. ord som uformidlet overføres til norsk: «dependens-teorien» (s. 22), «kollapset» (s. 44), «den nye given» (s. 51), «alfabetiseringsprogram» (s. 86), «romaniseringsprosessen» (s. 87), «pasjon og kors» (s. 140), og den nesten utrolige språkblomst som fastslår at kirken som sakrament er både «instrument og signal» (s. 147). På norsk vekker instrument og signal assosiasjoner i retning av signalhorn og speiding, men sier intet teologisk om sakrament som redskap (eller middel, - nådemiddel) og tegn. I tillegg har boken dusinvis av andre teologiske og ideologiske slagord som burde kunne anvendes med større nøysomhet: fremmedgjørelse, anonymisering, marginalisering, identitet (kombinert på s. 28 i følgende blomst: «identitetsgivende barrikader mot undertrykkelse og anonymisering»), horisontalisme, epistemologi, ontologisk i motsetning til religiøsetisk. Ordene blir av og til forklart, men det er ikke alltid nok. Det er forresten ikke nok å si at «marginalisering» betyr «plassering ute i periferien» (s. 22), - det er slett ikke alle som befinner seg i periferien som er marginalisert. Å tale om «ti hovedakser» i et dokument (s. 74) er dårlig billedbruk, men her er det antakelig Boff som har skylden, ikke forfatteren. Enda et punkt: den som beveger seg inn i økumenisk og kirkelig landskap overveldes av organisasjoner og dokumenter. Det er nesten umulig for en leser å

holde greie på JOC, JUC, JEC, CNBB, MEB, CELAM, IPLA, CECIAL, CLAR, osv. Betegnelsene forklares gjerne når de introduseres, men det er ikke nok. En del navn kunne kanskje sløyfes, og i alle fall burde boken være forsynt med en lett tilgjengelig liste over hva alle disse forkortelsene står for. En viss uryddighet er det også i omtalen av konsildokumenter, pavelige erklæringer og andre dokumenter fra konferanser og møter. De presenteres av og til i deres latinske form – med og uten oversettelse – dels i oversatt form. For lesere som ikke kjenner denne litteraturen, virker det unødige trettende.

Disse kritiske punktene er ikke tatt med for å avsvkke det positive jeg allerede har sagt om Nordstokkes bok. Det er snarere fordi bokens opplegg og innhold fortjener en stor leserkrets. En ekstra innsats i form av språk ville ha gjort den langt mer tilgjengelig for det brede publikum enn det nå er tilfelle.

Notto R. Thelle

Guillermo Cook: The Expectation of the Poor. Latin America Ecclesial Communities in Protestant Perspective. Maryknoll: Orbis Books, 1985. 316 s. US \$13.95.

Denne avhandlingen er den første som en evangelikal teolog har skrevet om latinamerikanske katolske basismenigheter. Forfatteren som selv er født i Argentina hvor foreldrene virket som misjonærer, var lenge leder for CELEP (Det latinamerikanske senter for pastorale studier) som har hovedkvarter i

Costa Rica. Dessuten har han vært engasjert som teologisk lærer og kirkevekst-konsulent i Brasil. Foreliggende verk skaffet Cook en Ph.D. ved Fuller Theological Seminary. Ut fra denne bakgrunnen er det to grunnholdninger i Cooks avhandling som kan overraske. For det første en klar bevissthet om den uholdbare sosiopolitiske situasjonen i Latin-Amerika, og som også utgjør en utfordring til de kristne om å kjempe for en forandring av samfunnet. Den andre grunnholdningen gjelder forholdet til den katolske kirke hvor tradisjonell evangelikal antipati er erstattet av nøktern analyse og sogar varm sympati, det siste særlig når det gjelder de katolske basismenighetene.

Hovedmålet med Cooks studie er å beskrive og analysere teologisk og missiologisk disse grasrotmenighetene, som han foretrekker å kalle dem. Materialet hentes for det meste fra Brasil. Det er her fornyelsen av katolsk menighetsliv er mest omfattende og hvor den dessuten er knyttet til en teologisk refleksjon ved frigjøringsteologer som brødrene Leonardo og Clodovis Boff, Carlos Mesters, José Comblin og J. B. Libanio. Den første del i boken er brukt til å gjøre rede for basismenighetene som historisk, sosiologisk, teologisk og ekklesiologisk fenomen, og dette er gjort på slik måte at det gir innsikt og perspektiv.

I neste del behandler Cook basismenighetenes selvforståelse. Her vil nok en interessert leser iblant savne en dypere analyse. Forfatteren er imidlertid treffsikker når han setter følgende fire karakteristikk ved basismenighetene: de representerer en ny måte å se virkeligheten på, en ny måte å være kirke på, en ny

måte å lese Bibelen på og en ny måte å «gjøre» misjon på. Nettopp disse fire kjennetegnene innebærer en dyptgripende fornyelse av den katolske kirke, men ikke bare det, det utgjør også en fundamental utfordring til protestantisk misjon. Her er vi framme ved forfatterens hovedtese, nemlig at basismenighetene gir liv til idealer de reformatoriske kirker selv har sviktet, de er mer protestantiske enn protestantene selv. Cook begrunner denne påstanden delvis ved å vise til reformasjonens historie og hvordan fornyelsesbevegelsene den gang ble båret oppe av de samme kjennetegn som basismenighetene i dag er bærere av. Dagens protestantiske kirker i Latin-Amerika har imidlertid sviktet denne arven, heri ligger den andre begrunnelsen av tesen, og Cook tar for seg de ulike protestantiske kirkesamfunnene i Brasil og viser hvordan de har utviklet seg i retning av reaksjon og selvopptatthet. Følgen har vært at protestantene har mistet innflytelse i Latin-Amerika, og de har også sluttet å vokse. I denne situasjonen nytter det ikke bare å diskutere misjonsstrategi, hevder Cook, det er teologien som må fornyes (s. 222).

På noen punkt går imidlertid Cook for raskt fram. Framstillingen han gir av den lutherske kirke i Brasil (IECLB) vitner om at han her baserer seg på altfor spinkle kilder, noe som også går fram av litteraturlisten. Den endelige kirkeedannelsen skjedde i 1968, ikke i 1949 som Cook påstår (s. 202). Dette året ble derimot den første foreløpige kirkeføderasjonen dannet. Viktigere er imidlertid at Cooks manglende forståelse av IECLB som folkekirke og dermed en langt åpnere kirke enn de andre protestantiske kirke-

samfunnene i Brasil. Brytningen mellom etnisk bevissthet og brasiliansk kontekst har Cook heller ikke registrert. Det er også overraskende at Cook viser så liten interesse for de politiske spennin-gene som sprengte flere av de brasilianske kirkesamfunnene tidlig på 1970-tallet. Rubem Alves' analyse av sitt oppgjør med den presbyterianske kirke er ikke referert, til tross for den betydning det hadde fra denne perioden. Det kan også virke urettferdig at metodist-kirken får smake riset hardest, en kirke som klarere enn de fleste har holdt fast ved en sosio-politisk bevissthet da diktaturet var på det mest brutale.

Disse innvendingene har imidlertid ikke å gjøre med Cooks hovedtese og hovedlinjene i framstillingen. Derfor må denne boken betraktes som særdeles viktig innlegg i debatten om protestantisk misjon i Latin-Amerika. Det er å håpe at Cook når fram til de egentlige adressater både når han kritisk analyserer de protestantiske kirke-ene, og når han presenterer de utfordringene basismenighetene representerer.

Kjell Nordstokke

Ralph R. Covell: Confucius, the Buddha, and Christ. A History of the Gospel in Chinese. Maryknoll, New York: Orbis Books, 1986. US \$14.95.

Covells bok handler ikke bare om møtet mellom kristendommen og Kinas religiøse tradisjoner, men er, som undertittelen antyder, et forsøk på å beskrive hovedfasene i evangeliets møte med kinesisk kultur. Det

er et spennende tema som krever stor kunnskap og kritisk sans. Covell har bakgrunn som misjonær både i Kina og på Taiwan, og skulle ha store forutsetninger for å bidra til forståelsen av emnet.

Som helhet virker boken velinformert og velavveiet. Men det sier seg selv at det er umulig å få den dybde man kunne ønske når så mye skal samles mellom to permer. Covell har tidligere gjort spesialstudier om den kjente kinamisjonæren W. A. P. Martin, en av de store pionérene i siste halvpart av forrige århundre, og det er tydelig at Covell vet mest om det kulturmøte som skjedde i nyere tid. Hans beskrivelser av sammenhengen mellom kristendommen og Taipingoppstanden og de senere fasene i kristendommens historie fram til og med liberaliseringen etter kulturrevolusjonen, gir verdifull informasjon og nyttige perspektiver. Fremstillingen av kristendommen under Mao har lite av de rosenrøde forventningene som preger en del litteratur om emnet. Han forsøker ikke uten videre å forsvare de patriotiske kristne som samarbeidet med kommunistlederne i den første tiden etter frigjøringen i 1949, men ønsker å forstå deres anliggende på bakgrunn av den utenlandske imperialisme og aggresjon som alltid hadde hengt som et damoklessverd over de kristne kirkeene frem til 1949. I de første årene etter frigjøringen kom martyrene fra de uavhengige kirkeene, men under kulturrevolusjonen var det kristne fra Tre-selv-bevegelsen som bar de største ofrene.

Selv om Covell tydeligvis tilhører den evangelikale og koservative misjonstradisjon, har han lite til overs for tanken om at Vestens

kirker skal ha noe vesentlig ansvar for misjon i Kina, i form av radioarbeid, litteratur, eller misjonærer. Gud har latt kinesiske kristne bygge kirken ved egen hjelp. «La oss være kloke byggmestere og ikke gjøre noe som river ned de store ting Gud har gjort ved å lede de kinesiske kristne til dette punkt i deres åndelige pilegrimsvandring» (s. 247). Direkte og indirekte misjonering fra utlandet kan nok bidra til å styrke kirken, men til syvende og sist er det kinesiske kristne selv som må bære – og nå bærer – ansvaret for kristendommens fremtid i Kina.

Analysene av de tidligere fasene av kristendommens møte med Kina er oversiktlig og grei, men virker av og til noe overfladisk og ukritisk. Covell ser ut til å akseptere ukritisk teorien om at buddhismen ble påvirket av nestoriansk kristendom (s. 31). Presentasjonen av den nestorianske tradisjon har lite om selve innholdet i forkynnelse og lære og er i for stor grad preget av antakelser. Fremstillingen av striden om riter og gudsnavn gir ikke tilstrekkelig bakgrunn i terminologi til å forstå hva saken gjelder (s. 61ff.). Beskrivelsen av forholdet mellom jesuittene og de konfusianske lærde virker for harmonisk og tar ikke på alvor det faktum at der tidlig ble produsert ganske aggressive anti-jesuittiske skrifter av konfusianere. (De kom siden til nytte i Japan også.) Det er forøvrig ikke helt korrekt å si at jesuittene i Japan var kjent for sin evne til tilpasning (s. 40), – de første årenes positive evaluering av japansk religion og kultur ble fulgt opp av en nokså kritisk og avvisende holdning. Analysen av kinesiske tegn som vitnesbyrd om en urgammel

kunnskap om Bibelen (s. 206–208) er interessant, men virker så fantasifull og søkt at man undrer seg over at den er tatt med i denne sammenheng.

Slike innvendinger gjør at Covells fremstilling leses med en viss forsiktighet. Men likevel formidler han mye nyttig informasjon og gir et samlende perspektiv som er svært verdifullt. Boken anbefales til alle som drømmer om en ny misjonstid i Kina.

Notto R. Thelle

Kenneth Kramer: World scriptures. An introduction to comparative religions. New York: Paulist Press, 1986. US \$12.95.

Dette er ingen vanlig innledning til verdensreligionenes hellige skrifter, men er resultatet av en universitetslærers forsøk på å få studenter til å befatte seg med religionsstudiet som noe mer enn et akademisk fag. Han vil gjøre studiet til en personlig vandring inn i de forskjellige religionenes hellige skrifter. Som et viktig pedagogisk hjelpemiddel anbefaler han studentene å skrive en personlig dagbok om sine tanker, drømmer og opplevelser i møtet med tekstene. Kommentarene i forbindelse med de forskjellige tekstene tyder også på at selve opplegget er langt mer personlig og utfordrende enn den tradisjonelle undervisning i religionshistorie og -fenomenologi. De anbefales endog å formulere sin egen personlige «hellige skrift» på basis av sine studier og tanker.

Boken formidler ingen dybdestudier, men er først og fremst tenkt som en veiledning frem til kildene.

Mesteparten består av oversettelser av endel viktige hellige skrifter fra de tradisjoner som regnes som verdens hovedreligioner: hinduisme, buddhisme, taoisme, konfusianisme, jødedom, kristendom og islam. Den innledes med et kapittel om hellige tradisjoner og tekster, hvor hans tilnæringsmåte presenteres, og avsluttes med en del refleksjoner hvor forfatterens egne tanker preger fremstillingen. Han ser vår tid som en enestående mulighet til å la forskjellige religiøse tradisjoner møtes i gjensidig inspirasjon og befruktning, og opplever selv at hans egen forståelse av Kristus fordypes av møtet med andre religiøse tradisjoner. Her har han lært mye av en del av de kristne – misjonærer, teologer, religionshistorikere – som har stått i fremste rekke i dialogen med andre religioner. Det man savner, er kanskje materiale som motvirker det altfor lettvinde inntrykket av religiøs harmoni. Forfatteren sier ikke at alle religioner er like eller forkynner det samme. Enhver som har befattet seg med religionshistorie vet at det er en illusjon. Men i selve opplegget forventes det en prosess i studentene som fort kan føre dem til lettvinde konklusjoner.

I tillegg til slike innlednings- og avslutningskapitler, innleder Kramer de forskjellige skriftutvalgene med korte fremstillinger av de religiøse tradisjonene de hører hjemme i. Det hjelper absolutt leserne til å forstå tekstene noe bedre. Hvert kapittel avsluttes med spørsmål som skal stimulere studentene til å skjerpe sin forståelse og få et mer personlig forhold til teksten.

Enhver slik kort samling av religiøse tekster vil vekke spørsmål om utvalget. Fra buddhismen har Kramer valgt Dhammapada og utdrag

fra Diamantsutraen og Platform-sutraen (det kjente skriftet til den kinesiske zenmester som kalles Den sjette patriark). Disse er viktige skrifter, men han kunne like godt ha valgt andre. Utvalget av jødiske tekster er alle hentet fra Bibelen, noe som lett bekrefter inntrykket av at der ikke var noen utvikling i jødedommen etter tempelets ødeleggelse. De kristne tekstene er utdrag fra evangeliene og Paulusbrevene. Sentrale tekster, men hvorfor ikke noe fra Det gamle testamente, eller senere kilder? Det er kanskje urettferdig å stille slike spørsmål, for tekstene er selvsagt ment som eksempler til å utfylle annen undervisning. En annen ville uten tvil ha valgt andre tekster som kunne være like representative.

Som konklusjon må det sies at Kramer har foreslått en interessant tilnæringsmåte til undervisning i verdens religioner. Bokens opplegg og tilnæringsmåte tyder på at han er en dyktig lærer.

Notto R. Thelle

Johnny Bakke: Christian Ministry. Patterns & Functions within the Ethiopian Evangelical Church Mekane Yesus. Oslo: Solum forlag, 1987.

Boken er kommet ut i serien *Studia Missionalia Uppsalsensia*, og er forfatterens avhandling for den teologiske doktorgrad ved det teologiske fakultetet i Uppsala.

Emnet som Bakke gjør til gjenstand for studium er Ordets tjeneste i Mekane Yesus-kirken i Etiopia. Det blir jo i stor grad prestatjenes-ten det blir tale om, men ikke bare den. Det er et interessant utgangs-

punkt forfatteren tar; han analyserer prestefunksjonen og presterollen i lys av de presteroller som kan ha vært med på å påvirke den. Det gjelder presterollen i stammereligionen i Wollega og i Sidamo, i den etiopiske ortodokse kirke og i de forskjellige misjonstradisjonene.

Presterollen i Wollega og Sidamo har i noen grad vært gjort til gjenstand for studier i den senere tid, for Sidamos vedkommende bl.a. av professor Jan Brøgger ved Sosialantropologisk Institutt ved Universitetet i Trondheim. Men undersøkelsen av prestefunksjonen i Etiopias gamle kirke er langt på vei et nybrottsarbeid. Jeg vil tro at dette vil komme til å bli stående som et svært verdifullt «biprodukt», etter som forfatterens hovedanliggende har vært den evangeliske kirke.

Når det gjelder de lutherske misjonene, så var det før krigen ikke tatt klare skritt til å få opprettet noe presteskap. Svensk og tysk misjon hadde, delvis ut fra ulike premisser, kommet hverandre nær i konklusjonen. Svensk misjon var neppe klar over om man ønsket en evangelisk kirkedannelse i Etiopia, eller om man ønsket å være en evangelisk reformbevegelse innen landets gamle kirke, og tyskerne hadde med sitt krav til den som skulle bekle et presteembete ikke funnet å kunne ordinere noen. Etter krigen var også norsk misjon kommet inn i bildet. Etterhvert var alle de lutherske misjonene kommet til at man trengte en ordnet forkynner-tjeneste i menighetene, men det forble noe ulike idealer for hvordan en slik prestatjeneste skulle være.

Forfatteren gjør rede for dette med stor redelighet. Det er eksemplarisk gjort når man vet at forfatteren selv forholdsvis snart skulle få

en sentral rolle i oppbyggingen av en teologisk utdannelse innen Mekane Yesus-kirken.

Hva er bokens svake sider? Det er ikke så lett å si, for på en måte er svakheten så nær knyttet til styrken. Svakheten er vel at den er for lite strukturert. Med det mener jeg ikke at boken er rotete, men at det har blitt altfor mange linjer å følge, linjer som nesten får en egenverdi i forhold til avhandlingens tema. I et forskningsfelt hvor så lite er gjort, er dette både fristende og til en viss grad nødvendig, men den store faren er at forskeren kan knekke nakken. Bakke har ikke gjort det, og det er godt gjort når man skal følge historiske, religionshistoriske, sosialantropologiske og teologiske linjer på en gang.

Det er mange ubesvarte spørsmål når det gjelder fremtidens prestetjeneste i Etiopia, og jeg mener ikke at Bakke burde ha svart på dem. Det vil trolig kreves en fleksibilitet som ikke gjør det mulig å gi svarene lang tid i forveien. Men det er sikkert at de som skal gi svarene, i Bakkes avhandling har fått et uhyre viktig materiale å arbeide med som bakgrunn for svarene som skal gis.

Olav Sæverås

William M. Thompson: Fire and light. The saints and theology. New York: Paulist Press, 1987. US \$8.95.

Det er på tide å bruke kirkens hellige menn og kvinner som teologiske kilder, hevder William M. Thompson i denne boken. Selv om forfatteren er romersk-katolsk og tenker ut fra romersk-katolsk tradisjon, er dette utvilsomt en økumenisk bok som sprenger de trange

konfesjonelle grensene. En helgen ser han som et menneske som er grepet av en religiøs visjon som radikalt former og omformer hans eller hennes liv og samtidig – i liv og levnet – formidler denne visjon til andre. Her møter vi mange av kirkens store mystikere og bønnens menn og kvinner, men blant de hellige møter vi også dem som har åpnet sitt liv for en spiritualitet som gir plass for verden i all dens grufulle ondskap. Helligheten har også en sosio-politisk dimensjon, hevder Thompson.

Boktittelens «ild» står som symbol for de helliges hengivenhet, og «lys» står for teologiens klarhet. Disse må holdes sammen, for de hellige er ikke bare brennende trosvitner, de er bærere av dyrebar teologisk erfaring og innsikt. Ilden og lyset må brukes både om de hellige og om teologien. Det må bli naturlig å «konsultere» dem ikke bare som teologisk interessante fenomener, men som veiledere i lærespørsmål. Her alluderer forfatteren til John Henry Newmans kjente *On consulting the faithful in matters of doctrine*. Liksom Newman på sin måte ville rehabilitere de leke troende i lærespørsmål, vil Thompson rehabilitere helgenene. For mystikere og helgener har mye å lære oss, hevder han.

I bokens første kapitler beskriver Thompson den fornyede interesse for de hellige i vår tid, ikke bare blant ortodokse og romersk-katolske teologer, men også blant protestanter. Ikke minst legger han vekt på at denne type spiritualitet er en viktig inspirasjon i frigjøringsteologien. Det er ikke så uventet at linjene trekkes til Frans av Assisi, mer overraskende er det kanskje at andre trekkes frem, som Ignatius av

Loyola, Theresa av Avila og Johannes av Korset. En av nøklene til forståelse av denne spiritualitet, er ordet «evangelisk», som ikke betyr det samme som norske lutheranere uttrykker med «evangelisk-luthersk», men snarere står for en radikal identifikasjon med ham som er sentrum i Evangeliet. De hellige er menn og kvinner som ga slipp på alt for å leve i etterfølgelsen, de fant livet ved å gi avkall på det, de virkeliggjorde seg selv ved å stille seg helt i Guds tjeneste. Denne selvpoppivelse ser man tydelig spor av hos mange av dem som setter livet inn for de undertrykte og fattige i den tredje verden. Det behøver ikke å være noen avstand mellom åndelighet og kamp for rettferd og frihet.

Bokens hovedkapitler er en nærmere bearbeidelse av en del viktige tradisjoner i den kristne mystikk. De som «konsulteres» er først og fremst Johannes av Korset, Theresa av Avila, Frans av Assisi, og Therese av Lisieux, men også mange andre «everyday saints».

Bokens viktigste bidrag er kanskje det kapittelet hvor Thompson «konsulterer» et av mystikkens hovedtema, det Johannes av Korset kaller «sjelens mørke natt». Her trekkes

linjene bakover til den bibelske opplevelsesverden, kirkefedrenes erfaringer, mystikere i gammel og ny tid, og – igjen – frem til moderne teologer, med frigjøringsteologiene som hovedvitner. Selveste Gustavo Gutierrez trekkes frem som en som kaster nytt lys over mystikernes «mørke natt», gjennom de undertryktes opplevelse av «den kollektive mørke natt». «If we try to sympathetically think through christology from the experience of the dark night of the poor and oppressed, we come to an insight into the sociopolitical sting of the Jesus event as a mystery of love leading into an active struggle against the power of violence in society. This is surely a quite ego-less kind of love, taking the dramatic form of martyrdom» (s. 97). Er det bare en lek med ord for å gi uttrykk for populære teologiske synspunkter? Jeg tror ikke det. Her er det mye å lære, ikke minst for protestanter som ofte har problemer med å forbinde sosialt og politisk engasjement med ekte fromhet.

Notto R. Thelle